

Eergerelateerd geweld rond asielzoekerscentra

Janine Janssen is hoofd onderzoek van het Landelijk Expertise Centrum Eer Gerelateerd Geweld (LEC EGG) van de nationale politie en lector Veiligheid in afhankelijkheidsrelaties aan Avans hogeschool.

Veel asielmigranten zijn afkomstig uit gebieden waarin opvattingen over familie-eer en daaraan gekoppelde opvattingen over het gebruik van geweld niet onbekend zijn. Denk maar eens aan landen als Syrië, Afghanistan of Irak. Door het Landelijk Expertise Centrum Eer Gerelateerd Geweld (LEC EGG) van de nationale politie is een verkennend onderzoek verricht. Voor de periode 2011-2015 zijn de dossiers van het LEC EGG doorzocht. Daarbij kwamen 65 zaken in beeld, waarbij een relatie bestond met een asielzoekerscentrum (AZC). Waar gingen die zaken over?

De (politie)praktijk laat zien dat er bij conflicten om familie-eer verschillende aanleidingen kunnen zijn. In familiegroepen kan de nodige deining ontstaan rond partnerkeuze, het aangaan van buitenechtelijke relaties, het krijgen van buitenechtelijke kinderen, het aanvragen van een echtscheiding en verzet tegen in de familie geldende regels of opvattingen, bijvoorbeeld op religieus vlak. De praktijk laat zien dat dergelijke conflicten de *nuclear family* (het gezin) overstijgen en plaatsvinden in grotere groepsverbanden, zoals dat van de *extended family* (de familie). Waar westerlingen vaak denken dat het hier om individuele keuzes gaat, hebben we bij eerzaken doorgaans te maken met mensen die vinden dat het kiezen, of verlaten, van een partner een collectieve beslissing van de familie is.

Bij schendingen van de familie-eer hoeft het lang niet altijd tot een dodelijke afloop te komen. Ook andere vormen van geweld zijn aan de orde, zoals bedreiging of mishandeling. Om die reden is dan ook de bredere term ‘eergerelateerd geweld’ in zwang geraakt. Vanwege een aantal dramatische zaken die een dodelijke afloop kenden en veel media-aandacht hebben gehad, is er bij de aanpak van eergerelateerd geweld wel van uitgegaan dat vooral geïnvesteerd zou moeten worden in groepen met een migratieach-

tergrond, waarvan al bekend was dat er op eergebied problemen bestonden. In Nederland gaat het dan vooral om migrantengroepen die van oorsprong uit Noord-Afrika en het Midden-Oosten komen (Janssen, 2017; LEC EGG, 2018).

Instroom eerzaken

In 2016 kwamen bij de politie rond de 2500 zaken binnen waarbij rekening gehouden is met een geschonden eergevoel als motief voor (dreigend) geweld. Circa 450 van die zaken waren dermate complex, dat een beroep is gedaan op ondersteuning van het LEC EGG. Van die zware zaken is bekend dat jaarlijks tussen de 1 en 3% een dodelijke afloop kent (moord, doodslag of zelfdoding). Bij merendeel van die complexe zaken gaat het om bedreigingen. Daaronder vallen ook zaken waarbij de feitelijke bedreiging nog niet is uitgesproken, maar de betrokkene zeer angstig is voor het bekend worden van een eerschending. Daarbij valt te denken aan een buitenhuwelijkse relatie, of van seksueel contact voor het huwelijk. Het gaat met name om casuïstiek uit Turkse en/of Koerdische hoek en om zaken met een Marokkaanse achtergrond. De laatste jaren komt ook meer zaken in beeld waarbij betrokkenen van Syrische, Irakese, of Somalische komaf zijn (LEC EGG, 2018).

Eerzaken in AZC's

In de peilperiode 2011-2015 is in de dossiers van het LEC EGG gekeken naar zaken die in verband gebracht kunnen worden met asielzoekerscentra. Dat bleken er 65 te zijn. Van die zaken speelden er zich 44 daadwerkelijk op een AZC af. In de overige gevallen waren de bewoners van een AZC (als slachtoffer, verdachte of in een andere rol) betrokken bij een conflict met een vermoedelijk eermotief dat buiten een AZC plaatsvond. In vier zaken werd een AZC als ‘loket’ gebruikt: iemand met een probleem – bijvoorbeeld een minderjarige jongen die in Nederland op familiebezoek is en op de vlucht slaat als de familie kwaad wordt nadat

» ***Kenmerkend voor eerconflicten de invloed en bemoeienis van de familie***

Foto: Ton Toemen, Hollandse Hoogte

uitkomt dat hij homoseksueel is – meldt zich bij een AZC met een verzoek om hulp.

Deze 65 dossiers maken 3% uit van het totale aantal zaken (N=2414) dat in de periode 2011-2015 bij het LEC EGG onder de aandacht werd gebracht. Het ging in meer dan de helft (N=38) van deze 65 zaken om bedreiging. In 18 dossiers speelde mishandeling een rol. Verder was er onder meer sprake van twee pogingen tot moord of doodslag, een zelfdoding en een verkrachting. Ook werden er twee vermisingen bij het LEC EGG onder de aandacht gebracht. De meeste zaken speelden zich af tegen een Iraakse achtergrond (N=18), gevolgd door een Syrische (N=14), Afghaanse (N=11) en Iraanse (N=8) context (Janssen & Sanberg, 2017).

Wakend oog

Alle 65 aan AZC's gerelateerde eerzaken speelden zich af in de kring van de familie. Bij het merendeel van de zaken gaat het om het kiezen en verlaten van partners, buitenechtelijke relaties en het starten van nieuwe relaties. Er kwamen echter ook een vijftal zaken in beeld waarbij familieproblemen ontstonden naar aanleiding van een bekering. Al dan niet vermeend, want in een geval bleek het om roddels erover te gaan. Dat was echter al genoeg om tot zware bedreigingen te leiden.

Als gesteld, kenmerkend voor eerconflicten is de invloed en de bemoeienis van de familie. Die invloed mag beslist niet onderschat worden. Het wakend oog wordt overal gevoeld en door moderne communicatiemiddelen wordt dit nog versterkt. Gevolg hiervan is dat het verplaatsen van slachtoffers of van verdachten naar een ander AZC – dat speelde 24 keer – of naar een reguliere opvanginstelling – dat kwam in de bestudeerde casuïstiek 14 maal voor – geen structurele oplossing is voor dit soort conflicten. Want op andere locaties kunnen zich familieleden, of andere mensen uit het sociale netwerk van de familie bevinden die op de hoogte zijn (bijvoorbeeld via sociale media) en de sociale controle voortzetten (Janssen & Sanberg, 2017).

Gebrek aan privacy

Sommige eerconflicten speelden overigens al in het land van herkomst. Denk bijvoorbeeld aan een man en vrouw die als echtpaar in Nederland asiel aanvragen. Maar het blijkt om een buitenechtelijke relatie te gaan. De boze man van de vrouw in kwestie reist het stel na en bedreigt hen in het AZC. Maar het komt ook voor dat nieuwe conflicten hier te lande ontstaan omdat mensen bijvoorbeeld een (buitenechtelijke) relatie in het AZC starten. Wat het leven in een AZC compliceert, is het gebrek aan privacy en de confrontaties tussen groepen waarbinnen andere normatieve kaders gelden. Zo zijn er voorbeelden bekend van ontkiemende relaties tussen geliefden met verschillende etnische en religieuze achtergronden die door familieleden worden afgekeurd (Janssen & Sanberg, 2017).

Verder onderzoek

In de inleiding is met klem aangegeven dat het hier om een verkennend onderzoek ging, waarbij alleen gebruik is gemaakt van dossiers van het LEC EGG. Maar de laatste tijd hebben veel bewoners van AZC's deze instellingen verlaten en elders in onze samenleving onderdak gevonden en een nieuwe start gemaakt. Het is de moeite waard om in vervolgonderzoek aandacht te besteden aan de vraag hoe het hen nu in Nederland vergaat en of er iets verandert in de attitudes ten opzichte van geweld in naam van eer. <<

Literatuur

- Janssen, J. *Focus op eer. Een verkenning van eerzaken voor politieambtenaren en andere professionals*. Den Haag: Boom Criminologie, 2017.
- Janssen, J. & R. Sanberg, Eer op de vlucht. Over eergegerelateerd geweld in Nederlandse Asielzoekerscentra, in: *Tijdschrift voor Veiligheid*, 16 (2), 2017: 54-71.
- LEC EGG, *Terugblik op 2017. Jaarverslag van het Landelijk Expertise Centrum Eer Gerelateerd Geweld*. Den Haag: LEC EGG/Nationale Politie, 2018.